মন্ত্ৰৰ পৰিসৰ আৰু শ্ৰেণীবিভাগ

মন্ত্ৰ সাহিত্যৰ পৰিসৰ অতি বিস্তৃত। এই ক্ষেত্ৰত ৰামায়ণ-মহাভাৰত আৰু পুৰাণৰ কাহিনী সমূহ নানা ধৰণে ব্যৱহৃত হৈ উঠিছে। ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাৰ মতে 'মন্ত্ৰ সাহিত্যক ৰামায়ণ, মহাভাৰত, পুৰাণ আদিৰ লোক-সংস্কৰণ'। মন্ত্ৰ সমূহ সংস্কৃত, অসমীয়া আৰু জনজাতীয় আদি বিভিন্ন ভাষাত পোৱা যায়।

মন্ত্ৰক বিষয়বস্তুৰ আধাৰত বিভিন্ন শ্ৰেণীলৈ বিভক্ত কৰা হৈছে।[11] সেইকেইটা হ'ল: (ক) প্ৰাৰ্থনা মন্ত্ৰ; (খ) ধৰ্মীয় কৃত্যৰ লগত জড়িত মন্ত্ৰ আৰু (গ) যাদুক্ৰিয়াৰ লগত জড়িত মন্ত্ৰ।

(ক) প্ৰাৰ্থনা মন্ত্ৰ: দেৱ-দেৱীক কৰা স্তুতি-প্ৰাৰ্থনাৰ লগত জড়িত মন্ত্ৰবোৰেই প্ৰাৰ্থনা মন্ত্ৰ। সৌজন্য বা বিনয় সূচক এইবিধ মন্ত্ৰ দেৱ-দেৱীৰ কৃপা-দৃষ্টি লাভৰ কাৰণে আওৰোৱা হয়। প্ৰাৰ্থনা মন্ত্ৰ শান্ত-ৰসাশ্ৰিত। ইয়াৰ মাধ্যমত বিপদৰ পৰা মুক্তি লাভৰ আকাংক্ষা নিহিত হৈ থাকে। উদাহৰণ স্বৰূপে:

(জয়) জয়ন্তীলয় দশভুজা মহীজনে পূজা
অসুৰ বধৰ হেতু।
যিজনে কৰে পূজা দুৰ্গাৰ চৰণে
সংসাৰ পাৰ হবে সেতু॥

ভুক্তি-মুক্তি ঐশ্বৰ্য-বিভূতি
দুৰ্গাক পূজিলে পায়,
দুৰ্ঘোৰ সংসাৰে দুৰ্গা পদ বিনে
উদ্ধাৰ কৰ্তা নাই॥

(খ) ধৰ্মীয় কৃত্যৰ লগত জড়িত মন্ত্ৰ : ধৰ্মীয় কৃত্যৰ লগত জড়িত মন্ত্ৰ সমূহ আৰাধনাত পূজা-পাতলৰ লগত বিশেষ ভাৱে সম্পৃক্ত। এইক্ষেত্ৰত ধৰ্মীয় কৃত্য সম্পাদনৰ নিৰ্দেশ থাকে। তাৰ উপৰিও ফুল-বেলপাত, তুলসী-চন্দন-দুবৰি আদিৰে কৰা পূজা-উপাসনা, ভূত-শুদ্ধি, প্ৰাণ-প্ৰতিষ্ঠা, শিলান্যাস, মাতৃকান্যাস, অংগন্যাস, ধ্যান, আসন-উপচাৰ, হোম-যজ্ঞ আদি বিভিন্ন স্তৰত স্তুতিৰ লগত ব্যৱহৃত মন্ত্ৰবোৰক ধৰ্মীয় কৃত্যৰ লগত জড়িত মন্ত্ৰ আখ্যা দিয়া হৈছে।

(গ) যাদুবিদ্যাৰ লগত জড়িত মন্ত্ৰ :

এই শ্ৰেণীৰ মন্ত্ৰক প্ৰধানকৈ দুই ভাগত ভগোৱা হৈছে। (১) বিনয় বা স্তুতিমূলক আৰু (২) ধমক বা ধমকি প্ৰধান মন্ত্ৰ।

(১) বিনয় বা স্তুতিমূলক মন্ত্ৰ : লোকসমাজত ৰোগ-ব্যাধিৰ একোজনকৈ অধিষ্ঠাতা দেৱতা বা দেৱী আছে বুলি বিশ্বাস কৰা হয়। উদাহৰণস্বৰূপে বসন্ত ৰোগে-দেখা দিলে সেই ৰোগৰ অধিষ্ঠাত্ৰী দেৱী শীতলাক স্তুতি কৰা হয়। এই ৰোগত আক্ৰান্ত ৰোগীক জৰা-ফুকা কৰা, তেল-পানী, তাবিজ-বা মাদুলি দিওঁতে বেজ-ওজা, পুৰোহিত বা সকলোৱে শীতলাদেৱীৰ স্তুতিসূচক মন্ত্ৰ প্ৰয়োগ কৰে। এনে স্তুতিগীতক 'আই-তুতি' নামেৰে জনা যায়। যেনে :

(ক) বন্দো বসন্ত কালী আয়দেৱী মুণ্ডমালী-
বিস্ফোট নাশিনী দুঃখহাৰী।
নাম যাৰ শীতলা বিবস্ত্ৰ শৰীৰ ~~[illegible]~~ লেখা
সৰ্বস্থানে তুমি উপকাৰী ॥

(খ) ফুলেশ্বৰী ঐ আই-

ফুলতে বৰণ - আই ফুলতে বৰণ ॥
কি দিয়া পূজিম আই।
তোমাৰ চৰণে - আই তোমাৰ চৰণ ॥
আদাই দি পূজিম আই
এ মাটি আহে ~~আই~~ যায়।
নিমখেদি পূজিম আই -
এ পানী উঠি যায় ॥

(2) <u>ধমকা-ধমকি-প্ৰধান মন্ত্ৰ</u>: এই শ্ৰেণীৰ মন্ত্ৰত সাধাৰণতে ধমকিৰ সুৰ নিহিত হৈ থাকে। কোনো কাৰ্যসিদ্ধিৰ আৰম্ভণিতে বিনয় বা প্ৰাৰ্থনামূলক মন্ত্ৰেৰে প্ৰাৰ্থনা কৰা হয়। যদিহে প্ৰাৰ্থনা মন্ত্ৰত উপকৃত নহয় - তেতিয়া ধমক প্ৰধান মন্ত্ৰ প্ৰয়োগ কৰা হয়। বিষ-বেদনাৰ নিৰাময় কৰিবলৈ আৰু ভূত-প্ৰেত খেদিবলৈ এই শ্ৰেণীৰ মন্ত্ৰ প্ৰয়োগ কৰা হয়। যেনে:

শ্ৰী- মহাদেৱৰ- হুংকাৰ।
চৈধ্য ভুৱনৰ দেখি নিৰন্তৰ ॥
হুং হুং হুংকাৰ- ছাড়ি যা ~~হুং~~কাৰ পাৰ। (হুংকাৰ)
পাইহৰি- অমুকাৰ- ঘৰ-বাৰী সীমা-সম্ভাৰ ॥

মন্ত্ৰসমূহৰ আন দুটা ভাগ আছে। (১) সুমন্ত্ৰ আৰু (২) কুমন্ত্ৰ। মঙ্গল কামনাৰ্থে- প্ৰয়োগ কৰা ~~মন্ত্ৰক~~ মন্ত্ৰক সুমন্ত্ৰ আৰু অকল্যাণ বা অমঙ্গলৰ কাৰণে প্ৰয়োগ কৰা মন্ত্ৰক - কুমন্ত্ৰ আখ্যা দিয়া হয়। কু-মন্ত্ৰসমূহ অভিচাৰ মন্ত্ৰ হিচাপে জনাজাত। কিয়নো এইবিধ মন্ত্ৰ- আচাৰ-বিৰোধী। কু-মন্ত্ৰৰ এটা অংশ হ'ল বাণ-প্ৰহাৰ। মৰিমহ, জাতিতেল, বকুলৰ খুটি, কালি-মাটিৰ চৰুৰ

আদিত মন্ত্ৰ প্ৰয়োগ কৰি অসৎকাৰ্য কৰিব খোজা ব্যক্তিৰ উদ্দেশ্যে মাৰি পঠিওৱা হয়। ইয়াকেই 'বাণ-মৰা' বুলি কোৱা হয়। বাণ বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ আছে। যেনে চক্ৰবাণ, বিষ্ণুবাণ, ৰুদ্ৰবাণ, সু-দৰ্শনচক্ৰ বাণ আদি। মানুহৰ কল্যাণৰ অৰ্থে, ভূত-প্ৰেত, দানৱ আদিৰ নিধনৰ অৰ্থে আৰু ৰোগ-ব্যাধি নিৰাময়ৰ বাবে সু-দৰ্শনচক্ৰ বাণ প্ৰহাৰ কৰা হয়। সুদৰ্শন চক্ৰবাণৰ এটি অংশ উদাহৰণ স্বৰূপে দিয়া হ'ল:

'অনন্ত আকৃতি সুদৰ্শন-চক্ৰধৰ।
স্বৰ্গ-মৰ্ত্য পাতাল নাহি যাৰ পৰ॥
চৌপাচৰ জগতৰ তেজ বল হৰি-
প্ৰকাশ কৰন্ত সু-দৰ্শন মূৰ্তি ধৰি॥
বিষ্ণু-বাণ সুদৰ্শন চক্ৰ মন্ত্ৰ পঢ়ে
দৈত্য দানৱক কাটি খণ্ড খণ্ড কৰে॥

অসমৰ লোকসমাজত যাদুমূলক মন্ত্ৰৰ পৰিসৰ আৰু প্ৰভেদ অতি বিস্তৃত। এনে মন্ত্ৰসমূহ হৈছে: সৰ্বচেক মন্ত্ৰ, ভাৰমূল মন্ত্ৰ, কৰতি মন্ত্ৰ, নৰসিংহ মন্ত্ৰ, জোকাপেলা মন্ত্ৰ, পক্ষীতাল মন্ত্ৰ, মুখভঙা মন্ত্ৰ, মুঠ মাৰোৱা, সৰ-কাঢ়নী, কান্ধমেলা বা খেলা, সৰ্পৰ ধৰণী মন্ত্ৰ, বিষ-নমোৱা মন্ত্ৰ, নিচাৰ মন্ত্ৰ, অগ্নি মন্ত্ৰ, মোহিনী মন্ত্ৰ আদি। সুপ্ৰসৱ হোৱা মন্ত্ৰ, প্ৰসৱত পাছত ফুল পৰা মন্ত্ৰ, পানী-আদা-চাউল আদি চকু জৰা মন্ত্ৰ, ভূত-প্ৰেত খেদা মন্ত্ৰ, সৰ্প-দংশন, কুকুৰে কামোৰা, মানুহক বাঘ-ভালুকে আক্ৰমণ কৰা আদি অনেক মন্ত্ৰৰ প্ৰচলন পুৰণি কামৰূপ ৰাজ্যত আছিল। বৰ্তমান মৰিগাঁও জিলাৰ মায়ং অঞ্চল এসময়ত তন্ত্ৰ-মন্ত্ৰৰ বাবে বিখ্যাত আছিল। মায়ঙৰ ওজা বুলিলে মানুহে যথেষ্ট সমীহ কৰিছিল। জনশ্ৰুতি আছে মায়ঙৰ বেজে মন্ত্ৰৰ দ্বাৰা মানুহক-

আচাৰ্য লেখেৱাৰ মতে বহুতেই ব্যৱহাৰ কৰিছিল।

মন্ত্ৰ-সাহিত্যৰ শৈলী:

মন্ত্ৰ-সমূহ গদ্য-পদ্য উভয়তে ৰচিত হৈছিল যদিও পদ্যত ৰচিত মন্ত্ৰৰ সংখ্যা অধিক। কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত মন্ত্ৰৰ ~~গদ্যই প্ৰাচীন~~ ভাষাই ভাষাৰ প্ৰাচীনত্বৰ দিব পাৰে। গদ্যত ৰচিত মন্ত্ৰ-সমূহো পদ্যধৰ্মী। মন্ত্ৰ ৰচোঁতাই সাধাৰণতে ~~কথ্য~~ কথ্যভাষাৰ আশ্ৰয় লয়। বাক্য-গঠন-ৰীতিত ব্যাকৰণৰ নিয়ম কানুন মানি চলা নহয়। বহু মন্ত্ৰ অসংলগ্ন বাক্যৰে গঠিত। কিছুমান বাক্যত ক্ৰিয়া নাই আৰু অৰ্থও অস্পষ্ট। তদুপৰি বাক্যত আকৌ একেটা ক্ৰিয়াই দুই-তিনি বাৰকৈ প্ৰয়োগ হয়। ছন্দত ৰচনা কৰা মন্ত্ৰবোৰত সকলো ঠাইতে অন্ত্যানুপ্ৰাস লক্ষ্য কৰা যায়। কিছুমান মন্ত্ৰৰ বৰ্ণনাত সাহিত্যিক সৌন্দৰ্যও বিকশিত হৈ উঠা দেখা যায়।

মন্ত্ৰপুথি সমূহ ~~ৰ~~ সাহিত্য সৃষ্টিৰ উদ্দেশ্যে ৰচিত নহ'লেও এইবোৰত সাহিত্যৰ ৰস যেনে- অদ্ভুত, ভয়ানক, হাস্য, শৃংগাৰ আদিৰ উদাহৰণ দেখা যায়। গতিকে মন্ত্ৰসাহিত্য সমূহ সাহিত্যিক গুণ বিবৰ্জিত নহয়। কিছুমান মন্ত্ৰত অৰ্থহীন যোগেদি ৰসসৃষ্টি কৰাৰ লগতে শ্ৰুতিমধুৰ শব্দ সংযোজনৰ যোগেদি শ্ৰোতাক আনন্দানুভূতি প্ৰদান কৰাৰ প্ৰয়াস লক্ষণীয়। উদাহৰণ স্বৰূপে:

> বিষ আছে ফন্ ফনাই ~~ভন্ ভনাই~~ → (ভনভনাই)
> ৰুধিৰ পানী শিৰ-শৰাই। (সৰ্পৰ বেজালী মন্ত্ৰ)

শব্দালংকাৰৰ ভিতৰত অনুপ্ৰাসৰ প্ৰয়োগ প্ৰধানকৈ লক্ষ্য কৰিব পাৰি যেনে: ডাকিনী-যুগিনী, ভূ-দানৱী-যখিনী, ৰীতানি, কোষ্ঠবাটি, দৈত্যশাঠ, অলাকিনি, বিলাকিনি ইত্যাদি। (সু-দৰ্শন মন্ত্ৰ)

মুঠতে মন্ত্ৰ দুবিধ — বেজালী মন্ত্ৰ আৰু আয়তীয়া মন্ত্ৰ। প্ৰথম বিধত সাধাৰণতে এক্ষেত্ৰত কাহিনী থাকে। আৰু ~~দ্বি~~ দ্বিতীয়বিধত থকা মন্ত্ৰবোৰ অতি চমু, বিস্ময়কৰ আৰু দুৰূহ। মন্ত্ৰবোৰ উচ্চাৰণ কৰাৰ পাছত একে উশাহতে শেষ কৰি পিছত ফু দিব লাগে। যেনে,

— মই মানে মই তই আছিলি
শিৰত জটাৰ উঠি—

সকলোৰ ওপৰত পেলালি- ঘৰ ঘৰ। ইত্যাদি। — এই মন্ত্ৰবোৰক বীজমন্ত্ৰ বোলে—। যেনে— ওঁং ক্ৰীং ক্লিং ফট্ ফট্ স্বাহা। এনেধৰণৰ ধ্বনি উচ্চাৰণৰ যোগেদি মন্ত্ৰবোৰত সমৃদ্ধি বঢ়োৱা হয়।

অসমীয়া সমাজত প্ৰচলিত মন্ত্ৰসমূহত প্ৰধানকৈ গুৰু কৃপাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হয়। বৈদ্যৰাজ শিৱ-মহাদেৱ আৰু আই কামাখ্যাদেৱীৰ উল্লেখ মন্ত্ৰত প্ৰায়ে পোৱা যায়। অসমীয়া সমাজত মহাদেৱক নামাতিলেই বিষ-জোৰা নাইকিয়া হয় বুলি বিশ্বাস কৰা হয়। মন্ত্ৰসমূহ গুৰুমুখী বিদ্যা। গুৰুৰ পৰা মন্ত্ৰবিদ্যা গ্ৰহণ কৰি গুৰুৰ নিৰ্দেশ অনুসৰি প্ৰয়োগ কৰিব লাগে, নহলে মন্ত্ৰ 'নাযায়ে' অৰ্থাৎ নিৰৰ্থক হয়।

অসমৰ জনজাতীয় সমাজ আৰু মন্ত্ৰ পৰম্পৰা

পূৰণি কালৰে পৰা অসম জনজাতি-অধ্যুষিত অঞ্চল। অসমৰ কিৰাত বা মঙ্গোলীয় গোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত ~~কছাৰ~~, বড়ো, ৰাভা, ডিমাচা, কাৰ্বি, মিচিং, তিৱা, দেউৰী আদি বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ মাজত মন্ত্ৰৰ বহুল প্ৰচলন দেখা যায়। অসমৰ জনজাতীয় লোকৰ মাজত ৰচিত মন্ত্ৰতান্ত্ৰিক আৰু ঔষধিক পৰম্পৰাক অন্তৰ্ভুক্ত ~~কৰা~~ কৰিব পাৰি। অসমৰ জনজাতীয় লোকসমাজে 'দেওধা', 'ওজা', বেজ কবিৰাজ আদিৰ সহায়ত মন্ত্ৰ সমূহ পূজা-পাতল, ৰোগ নিৰাময়

ভূত-প্ৰেত আদিক দূৰীভূত কৰিবলৈ প্ৰয়োগ কৰি আহিছে। ডেউৰী লোক-'মন্ত্ৰ'ৰ সলনি 'মান্ত্ৰী' শব্দটোহে ব্যৱহাৰ কৰে। উদাহৰণ স্বৰূপে বাড়া সমাজত প্ৰচলিত 'মন্ত্ৰী' এফাকি উল্লেখ কৰা হ'ল:

এহেমা দে, চানিসিতি চুসজা
হৈতোদগম্ নিসিতি বুচা অযো মহৰাজা।
যোলাক্ৰুং আয়ুমৌত আযায়মৌৰ
যৌই জৌই মাআযুয়লো চুগিমা।
জয়ুমি চুস, জয়ুমি (নকৰবুং লাং জো)
ইস্নাই আমাযায় এথ আমায়িয়া
জমাই লাগায়া।

('অসমীয়া লোকসাহিত্য' প্ৰফুল্ল দত্ত সংগৃহীত। পৃ: ৩৪)

ওপৰত উল্লিখিত 'মন্ত্ৰী'ৰ মন্ত্ৰ 'সাপে ডকা' বা 'সাপৰ মোচন'ৰ ক্ষেত্ৰত ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

অসমৰ এটি উল্লেখযোগ্য জনগোষ্ঠী মিচিং সকল। এই লোকসকলৰ সমাজত তিনি প্ৰকাৰৰ মন্ত্ৰৰ প্ৰচলন আছে। যেনে:
(ক) ধৰ্মীয় কৃত্যৰ লগত জড়িত যে (ৰোগ-ব্যাধি-দূৰীকৰণৰ অৰ্থে সেৱা) মন্ত্ৰ আৰু (খ) খেতিপথাৰ আৰু জীৱ-জন্তুৰ মংগলৰ বাবে সেৱা মন্ত্ৰ। উদাহৰণ স্বৰূপে ~~ক- ৰোগী মন্ত্ৰ তলত দাঙি ধৰা হ'ল~~ ? খেতিপথাৰ আৰু জীৱ-জন্তু মংগলৰ বাবে প্ৰয়োগ কৰা মন্ত্ৰ এটি উল্লেখ কৰা হ'ল:

দঃমিৰ পঃল কাঃদাক, তাদ দাক, লাংকা
চিমো মোঃৰ কাঃদাক, তাদ দাক্, লাংকা
কাৰ্তি- কাৰ্তিক কাঃদাক্ তাদ দাক্ লাংকা
দঃমুম দাংকা কাঃদাক্ তাদ দাক্ লাংকা।[12]

(হে চন্দ্ৰ সূৰ্য, উৰ্বৰিপূৰ্ণ পৃথিৱী, বনৰ চৰাই চিৰিকাই, লোকসকলে

অসমৰ প্ৰসূ-নৱজাত কাৰ্বিং অৰ্থাৎ আদি দেৱতা সকল, তেওঁলোকক আমি সেৱা জনাইছোঁ। আমিও এতা আমাৰ মনতে ধৰ্ম সিঁচি আৰম্ভ কৰিছোঁ। তেওঁলোকৰ কৃপাতে মোৰ এই অস্ত্ৰ এমুঠিয়ে অ-মূৰ্তি, এদাখিনিয়ে অ-দৰ্শন হয়।)

কিছুমান সকলোৰ দৰে ডিমাছৰ ~~সকলো~~ সকলোতে তিনি প্ৰকাৰৰ মন্ত্ৰ আছে। দেৱদেৱীক পূজা-উপাসনা কৰা মন্ত্ৰ; মৃতকৰ শ্ৰাদ্ধ সম্পৰ্কত প্ৰয়োগ কৰা মন্ত্ৰ আৰু ৰোগ-নিৰাময়ৰ মন্ত্ৰ। ডিমাছসকলৰ মাজত মোহিনী মন্ত্ৰ, বশীকৰণী মন্ত্ৰ, বৰঘুৰ আদি মন্ত্ৰ আদিৰো বহুল প্ৰচলন দেখা যায়। অৰ্থাৎ সু-মন্ত্ৰ আৰু কু-মন্ত্ৰৰ প্ৰয়োগ ডিমাছ জনগোষ্ঠীৰ সমাজত প্ৰচলিত আছে।

অসমৰ সোণোৱাল-কছাৰী সকলৰ মন্ত্ৰ বিখ্যাত। তেওঁলোকৰ সমাজতো বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ পূজা-পাতলৰ মন্ত্ৰ, ৰোগ-ব্যাধি-নিৰাময়ৰ মন্ত্ৰ, ব্যক্তি বা সমাজৰ কল্যাণৰ অৰ্থে প্ৰয়োগ কৰা মন্ত্ৰ আদিৰ প্ৰচলন আছে। তেওঁলোকৰ সমাজত প্ৰচলিত 'মুখলগা' ভেটৰ মন্ত্ৰ এফাঁকি তলত দিয়া হ'ল :

'পূৱৰ উদয় হৈছে সূৰ্য
আপোনাৰ নাম চৰ্চা কৰিবলৈ লৈছোঁ।
আজি মই ডিমাছৰ পাত খোট নচাওঁ।
মই সেৱা কৰিব লাগিব।
এতিয়া মই ইন্দ্ৰৰ মত মাটি কিনিছোঁ।'

সেইদৰে সোণোৱাল-কছাৰীৰ সমাজত প্ৰচলিত ৰোগ-নিৰাময়ৰ মন্ত্ৰ এফাঁকি এনেধৰণৰ—:

'পেট কামোৰা সৰকি যাওক
কাটি পানী কৰ।
দলপা সৰকি যাওক
মূৰ-ঘূৰা সৰকি যাওক

কাটি পানী কাগা ।
৭৮৮ মৰলো জাগা
কাটি পানী কাগা ।
২৭ মনি মৰলো মাগা
কাটি পানী কাগা ।
যুক্তৰ মৰা মৰলো জাগা
কাটি পানী কাগা ।
৬৪ মৰলো [illegible]াগা
কাটি পানী কাগা
আৰু কান্ত তত্তে নাই হব লাগে
শ্ৰী-মন্ত্ৰ শ্ৰী-মন্ত্ৰ শ্ৰী-মন্ত্ৰ ।

('অসমৰ জনগোষ্ঠীয় লোকসাহিত্য' গ্ৰন্থৰ পৰা উদ্ধৃত ।)

অসমত চিংফৌ জনগোষ্ঠীসকলৰ মাজতো তন্ত্ৰ-মন্ত্ৰৰ প্ৰচলন আছে বুলি জনা যায়। অসমীয়া (লোকসমাজৰ বিশ্বাস অনুসৰি) 'আলখনী' বুলি এবিধ অপদেৱতা আছে। চিংফৌসকলে 'আলখনী'ক 'ইনজৌটি' নামেৰে বুজায়। আলখনী বা 'ইনজৌটি'ৰ পৰা ৰক্ষা পৰিবৰ বাবে চিংফৌসকলে এফাকি মন্ত্ৰ মাতি আৰু চকত চাই আঙুলিৰে লাঠীৰ আঘাত সানি দিয়ে। এনে মন্ত্ৰ ফাকি হ'ল :

Ae injoti ga Saga
Liu the gama Saga Pumang
Kriwe Saga.
Thai wong Nepti
Aakia wams nang dra Mhuw wa lou.

(চেঙ্গ-লোককান্তৰ সম্পাদিত 'অসমৰ-লোক-সংস্কৃতি' গ্ৰন্থৰ পৰা সংগৃহীত)

কাৰবি জনগোষ্ঠীৰ মাজতো তিনি প্ৰকাৰৰ মন্ত্ৰ প্ৰচলিত আছে। কাৰবি সকল দেৱ পূজক। প্ৰকৃতিৰ বিভিন্ন বস্তুক অলৌকিক শক্তি দেৱ-দেৱী বুলি মানি পূজা কৰি আহিছে। ব্যক্তি, সমাজ আৰু পৰিয়ালৰ কল্যাণৰ অৰ্থে এই দেৱ-দেৱী সকলৰ প্ৰতি কাৰ্বি সকলে পূজা-সেৱা আগবঢ়ায়। কাৰবি সকল কৃষিজীৱী, কৃষিৰ অধিষ্ঠাত্ৰী দেৱী লখিমীক কাৰ্বি সকলে 'আমৈ' নামেৰে সম্বোধন কৰে। কাৰবিৰ লখিমী বন্দনা এটি উল্লেখ কৰা হ'ল:

আমৈ, আমৈ, আ... মৈ... মৈ,
আ... মৈ... মৈ।
তাৰমে আচিং জে,
আচি জেং হেকা,
আমৈ মৈ আমৈ মৈ...
বৰেক মেনচলে, বহাৰ মেনচলে
তাৰ মে আচি জেং আচি জেং
আ... মৈ... মৈ...।

(ভাবাৰ্থ: হে দেৱী ~~দেৱী~~ লখিমী, তুমি অপৰূপা, অনন্যা, তোমাৰ মোহনীয় ৰূপ দেখি প্ৰেমিকসকল বলিয়া, কিন্তু তোমাৰ মহিমাক লৈ গৰ্বিত)

উমৰামৰ কাৰ্বি সকলৰ মাজত ~~চক~~ 'চক আৰ কিকুম' নামৰ এটি সুন্দৰ অনুষ্ঠান আছে। এনে অনুষ্ঠানত গায়ক সকলে মিলি জুলি আমৈ গীত গায় আৰু নাচে। লখিমী আইৰ প্ৰতীক এই 'আমে মৈ কিকান' নৃত্যত গায়ক সকলে সাজি কাচি লখিমীৰূপ লৈ জাতীয় সাজপাৰ পিন্ধে। এনে গীতক 'আমৈ মৈ আলুন' বোলা হয়। অসমীয়া ভাষাতো কাৰবি সকলৰ লখিমী বন্দনা পোৱা যায়। উদাহৰণ স্বৰূপে;

লক্ষ্মী নাৰায়নী বিষ্ণুৰ ঘৰিনী
কমলা কমলালয়া
বিষ্ণু প্ৰিয়া ৰমা প্ৰকৃতি পৰমা
চঞ্চলা চলা অচলা
শ্ৰীবেদ তনয়া মহাবিষ্ণু জায়া
লক্ষ্মী পদ্মা পদ্মালয়া
স্বৰ্গে স্বৰ্গলক্ষ্মী ৰাজ্যে ৰাজলক্ষ্মী
গৃহে গৃহে লক্ষ্মীৰূপা ।

কাৰবি সকলৰ 'আৰনাম মাৰ' অৰ্থাৎ সহস্ৰ দেৱতাৰ পূজা মন্ত্ৰত 'ৰাম' নামৰ উচ্চাৰণ কৰা হয়। যেনে:

ৰাম কুৰু লখন কুৰু
ৰাম কুৰু আংতাং লখন কুৰু আংতাং
ৰাম বেনী লখন বেনী
ৰাম বেনী আংতাং লখন বেনী আংতাং ।

কাৰবি সকলৰ মন্ত্ৰসাহিত্যত জয়ন্তীয়া ৰজাৰ নামটো উল্লেখ থকালৈ চাই কাৰবি সকলে প্ৰতাপী ৰজাক শক্তিক দৈৱ-শক্তিৰ প্ৰতীক হিচাপে লৈছিল বুলি অনুমান কৰা হৈছে। কাৰবি 'কুৰু' বা পুৰোহিতে এনে মন্ত্ৰৰ সহায়ত পূজা অৰ্চনা কৰিছিল।[১৩] উদাহৰণ যেনে:

অয় মানিক হেচ' অয় মুকুতা হেচ'
অয় মানিক চৰণ' অয় মুকুতা চৰণ'।
অয় মানিক সোম, অয় মুকুতা সোম
— — — — — — — — — ।

জনজাতীয় সমাজৰ অন্তৰ্গত বিভিন্ন গোষ্ঠীৰ মাজত নিজানিজা দেৱতাসকলত ৰচিত মন্ত্ৰবোৰৰ গঠনশৈলী অবৈদিক। জনজাতীয় সমাজত প্ৰচলিত কিছুমান মন্ত্ৰৰ ভাষা প্ৰায় অসমীয়া। এনে শ্ৰেণীৰ মন্ত্ৰ বৈদিক গঠনশৈলীৰ দৰে নহয় বুলি পণ্ডিত সকলে অনুমান কৰিছে। অসমৰ দেউৰী-জনগোষ্ঠী সকলৰ দেওধনী নৃত্যৰ লগত সম্পৃক্ত এনে এটি মন্ত্ৰ হৈছে:

চুই চুই তাৰি-বি বিতাৰি-
খোৰা দেখা খিলা দেখা
মাতা মঙাজান ওৰ বৰজা
আনন্দ- লুইত বলিয়া নবা
নৈচ খড়নি- মেলাই আছ।
গৰু মহাই আছ।
টো মেলি চকা মেলি
আকাশৰ নৈয়া নাকৰ নৈয়া।
- - - - - - - - - - -
ঙা--ঙু--ঙা -
বাচ বাচ কুণ্ড-মাসা। (পূৰ্বে উল্লিখিত গ্ৰন্থৰ পৰা সংগৃহীত)

দেও-দেৱী-সন্তুষ্ট ৰাখিবলৈ আৰু ৰোগ ব্যাধি নিৰাময়ৰ কাৰ-ণেও জনগোষ্ঠীৰ মাজত মন্ত্ৰৰ প্ৰয়োগ আছে। যেনে:

ওই তামৰৰ বীণা   নৈ পাতালৰ বীণা
আকাশৰ বীণা   নৈ পাতালৰ বীণা
হৰ বীণা হৰবীণা হৰ!
ওই বীণাখন চাইতে কাৰ্য্যত না কৰে
হৰ বীণা! হৰ বীণা হৰ!
— — — — — —

– তন্ত্ৰ-মন্ত্ৰৰ দেশ হিচাপে প্ৰখ্যাত কামৰূপ বা অসম ৰাজ্যৰ জনজাতি বা অজনজাতি নিৰ্বিশেষে সকলো মানৱগোষ্ঠীৰ মাজত মন্ত্ৰৰ বহুল প্ৰচলন পুৰণি কালতে নহয় সাম্প্ৰতিক কাললৈকে অব্যাহত আছে। মন্ত্ৰ সাহিত্য প্ৰকৃতাৰ্থত লোক-সাহিত্য বা জনসাহিত্য। ড° উইলিয়াম নিজে মন্ত্ৰসাহিত্যক 'Popular Poetry' আখ্যা দিছে। মন্ত্ৰৰ প্ৰতি পৰ্বত-ভৈয়ামবাসী, জনজাতীয় লোকসকল আৰু হিন্দু-মুছলমান সকলোৰে শ্ৰেণীৰ লোকৰে জন-বুঢ়া পণ্ডিত-মুৰ্খ বিশ্বাস তথা আকৰ্ষণ আছে। আমাৰ সমাজত বিভিন্ন সম্প্ৰদায় বা শ্ৰেণী-বৰ্ণ লোকৰ মাজত মন্ত্ৰবোৰেই যেন এক অদৃশ্য শক্তি হৈ সেমসূত্ৰ স্থাপন কৰি আছে। সাম্প্ৰতিক কালতো আনকি মন্ত্ৰৰ প্ৰতি বিশ্বাস আৰু আকৰ্ষণ মানুহৰ একেবাৰে কমা নাই। যতিকে আমাৰ লোক-জীৱনৰ বিশিষ্ট অংশস্বৰূপ মন্ত্ৰ সাহিত্যৰ সাহিত্যিক তথা সামাজিক মূল্য অনস্বীকাৰ্য।

লোকসাহিত্যত নিচুকনি গীত :

আদিম কালৰে পৰা পৃথিৱীৰ সকলো সমাজতে গীত-মাত, সাধু-কথা, প্ৰবাদ-প্ৰবচন, ফকৰা-যোজনা, জনশ্ৰুতি আদিৰ প্ৰচলন হৈ আহিছে। মৌখিক সাহিত্য বা লোকসাহিত্যত এক বিশিষ্ট স্থান অধিকাৰ কৰি আছে এইসমূহ বা নিচুকনি গীত বা ওমলা গীতে। শিশুৰ হাঁহি-কান্দোন, দুখ-বেদনা, ৰং-ধেমালি, খেল-ধেমালি আদি বিভিন্ন অভিব্যক্তিৰ প্ৰতি দৃষ্টি ৰাখি, শিশুৰ অনুভূতি প্ৰকাশ ...